

Silk and Colour, red. Chiara Buss, Collezione Antonio Ratti, t. VI, Como 1997, ss. 203, ryc. i tabel barwnych 182.

Kolekcja wyrobów włókienniczych Antonia Rattiego była gromadzona przez niego od lat sześćdziesiątych XX w. Zgromadzono 2 870 zabytków i 1 551 ksiąg próbek. Główna część zabytków to jedwabie wzorzyste pochodzące z XV–XX w. Fundacja Antonio Ratti, współpracując z Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku i innymi ośrodkami zajmującymi się historią włókiennictwa, założyła w 1995 r. Ośrodek Włókienniczy (*Le Centre Textile*). Od 1992 r. wydał on już pięć tomów studiów. Tom I to praca Chiary Buss o osiemnastowiecznych jedwabiach wzorzystych tkanych ze złotą lub srebrną nicią. W roku 1993 wydano studium Anny Marii Donadoni Roveri pt. *Qibti. Les Tissus coptes*. W następnym roku Irmgard Peter-Müller opublikowała książkę o krawatach i o dodatkach do ubioru damskiego w XIX w. Tom IV stanowi praca Monique Lévi-Strauss o europejskich i indyjskich szalach noszonych w końcu XVIII i w XIX w. Wreszcie w roku 1996 ukazało się jako tom V opracowanie Chiary Buss o aksamitach.

Omawiana publikacja jest więc częścią obszernego planu wydawniczego stawiającego sobie za cel udostępnianie różnych części ogromnej kolekcji wraz ze wstępnymi opracowaniami naukowymi. W pierwszej partii książki autorzy poruszają zagadnienie symboliki

kolorów, następnie przedstawiają nowe naukowe eksperymenty techniczne, pozwalające na stosowanie szerszej ich gamy. Ostatnia część prezentuje 119 kart odcieni stosowanych w jedwabnictwie lionńskim w latach 1906–1937, udostępniając badaczom znakomicie przedstawione kolorystycznie próbki jedwabi – nieoceniony materiał dla badaczy europejskiego farbiarstwa pierwszej połowy XX w.

Symbolika barw stosowanych zarówno w strojach, jak w wyposażeniu wnętrz stanowi ważny temat najnowszych badań naukowych. Zagadnieniu temu poświęcono obszerne opracowanie związane z wystawami eksponowanymi w dwóch muzeach berlińskich: Museum für Völkerkunde i Museum für Deutsche Volkskunde¹. W omawianym tu wydawnictwie Chiara Buss ukazała zwięźle historię farbiarstwa tkanin jedwabnych na podstawie rękopiśmiennych traktatów średniowiecznych, dokumentów weneckich z 1457 r. i dzieła Giovanventury Rosettiego drukowanego w 1540 r. Grazietta Butazzi zajęła się symboliką barw obowiązującą w XIV–XVIII w. Kolory miały ogromne znaczenie w złożonym mechanizmie komunikacji znakowych przekazywanych przez wykwintne stroje. We Włoszech fiolet w okresie renesansu oznaczał miłość, podczas gdy we Francji był symbolem zdrady, odwrotnie zaś – niebieski w tym kraju wyrażał zazdrość, we Włoszech zaś miłość. Różne uczucia, zwykle radości i żywotności, odzwierciedlały odcienie czerwieni. Błękit i zieleń, często stosowane w heraldyce, niosły różne treści i moda na nie zmieniała się często. Podobnie było z bielą, często łączoną w jedwabiach ze złotą lub srebrną nicią i czernią tak często stosowaną w modzie hiszpańskiej XVI w. Rozprawka ta porusza ważne i mało zbadane zagadnienia. Brak jednak podkreślenia wysokiej ceny stosowanych odcieni barw, używanych, głównie w tkaninach jedwabnych, jedynie przez najzamożniejsze warstwy ludności. Dla innych grup społecznych stosowano w tkaninach symbolikę barw dopiero w XIX w.

Dalsza część pracy składa się z opracowań dotyczących poszczególnych kolorów oraz omówienia zmian w stosowaniu barwników, a także użytkowania kolorów przez różne instytucje, np. przez Kościół katolicki, dwory władców europejskich i teatr. Błękit miał szczególnie zastosowanie w mundurach wojskowych. Zieleń była symbolem nadziei i stosowano ją w niektórych strojach dworskich. Biel rozpowszechniła się zwłaszcza w modzie neoklasycyzmu, a jako strój ślubny dopiero w początku XIX w. Wreszcie godna czerń służyła zwłaszcza modzie mieszczańskiej, a jako strój żałobny dopiero od XVI w.

Zagadnienie użytkowania kolorów i zmiany barwników w XIX i XX w. opracowano w podobnym układzie. Paolo Bensi podkreślił znaczenie wynalazku Williama Perkina i barwników syntetycznych (ok. 1850 r.). Jednak już wcześniej stopniowo zmieniała się moda na stosowanie w tkaninach szerokiej gamy odcieni, nie zaś tylko żywych i czystych kolorów. Jedwabnictwo XVIII wieku cechuje używanie różnych odcieni różu, akwamaryny, brązów w odcieniach tabaczkowym czy zgnięli zieleni. Te kontrasty i harmonie występują szczególnie w latach 1900–1930 i omawia je Grazietta Butazzi.

Omawiana książka ma znaczenie zarówno jako zbiór cennych opracowań, jak też wydawnictwo źródłowe ważne dla farbiarstwa jedwabiu pierwszej połowy XX w. Prace nowej fundacji rozszerzają europejski rynek wydawniczy o nowe opracowania z historii włókiennictwa europejskiego. Książka została wydana na znakomitym poziomie edytorskim.

I. Turnau

¹ H. Nixdorff, H. Müller, *Weisse Westen – Rote Roben. Vom den Farbordnungen des Mittelalters zum individuellen Farbgeschmack*, Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz Berlin, Berlin 1983.